

Ett hus fyllt av problem, kaos, elände, — och vänner

Av ROLAND ARVIDSSON

■ Peter Sahlin är en man i sin bästa år, korrekt klädd i kostym och slips och med monogram på skjortbröset.

Han utstrålar självsäkerhet, men när han första gången stod ansikte mot ansikte med sina nya arbetskamrater glimtade det till av förvåning i de ljusblå ögonen.

Han hade handplockats som säljare av datatjänster.

Nu bad chefen honom sjunga.

Peter Sahlin drog in luft och 49 datakonsulter spetsade öronen när han klämde i med "Mors lilla Olle i skogen gick, rosor på kind och solskens i blick". Det lät bedrövtligt.

Det spelade nu mindre roll eftersom poängen med sängframtäddandet var att han skulle tappa masken, blotta sig, göra bort sig.

Andra skulle möjligtvis uppfatta det hela som dumt eller pinsamt. Men på Enator, ett av Sveriges största konsultföretag inom data och arbetsorganisation, är sängframtäddandet obligatoriskt och en första konfrontation med företagets filosofi.

Det är en filosofi som väckt förvåning men också bestörtning på sina håll. Mannen bakom den, Hans Larsson, kallar sig skämtsamt för "Enators Sustov" efter chefsideologen i det ryska kommunistpartiet.

Fast det enda Hans Larsson har gemensamt med sin ryske kollega är lusten att revolutionera arbetet. Det har han gjort så grundligt att Enators datakonsulter promenerar omkring på moln i företagets excentriska huvudkontor i Kista.

Huset har blivit berömt. Där finns inga raka korridorer med stängda dörrar,

inga namn-
-skyltar, inga
rumsnummer,
inget lunchrum,
inga klockor, inga
snabbtelefoner,
inga gröna växter och
inga dyra tavlor
upphängda på väggarna
med elva
meters mellanrum.

Där finns i stället labyrintliknande gångar som slutar tvärt med en glasvägg om man går fel. Alla väggar, utom ytterväggarna, är av glas. Till och med hissarna är glassade. Alla kan se vad du gör på rummet eller vart du är på väg i huset. De som inte har egna rum sitter lätt ihop i kontorslandskap på en yta som bara är någon kvadratmeter större än en fångelsecell.

I stället för konst och gröna växter förförs ögat av målade synvillor på väggar och skänken. Duken fortsätter in i väggen där det står en skål med läckra men oätliga äpplen. Det kan verka som kitsch. Men huset är långt ifrån en flummig skapelse.

Enligt Hans Larsson är huset en sam-

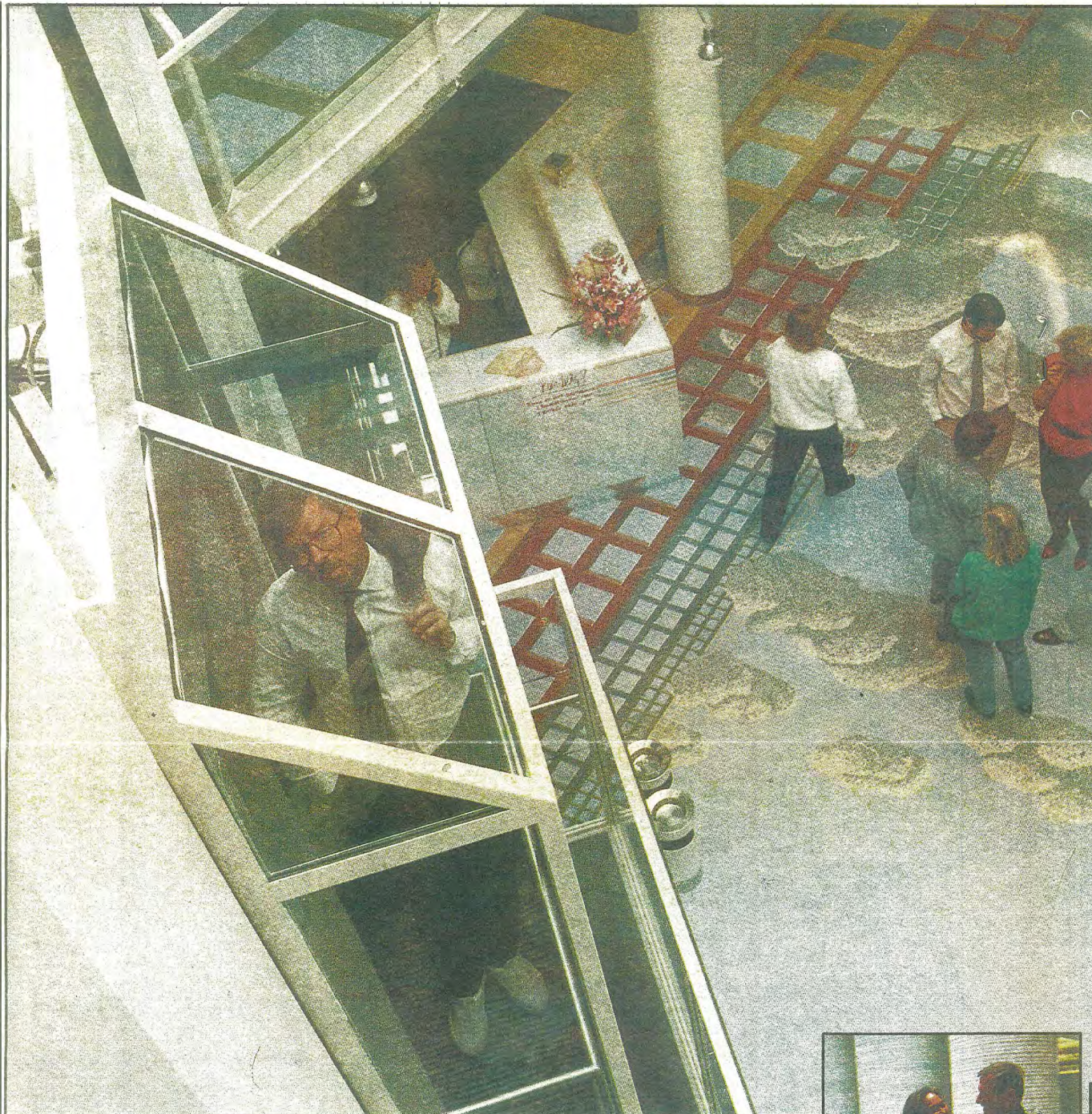
PENGARI
PÅ ENATOR

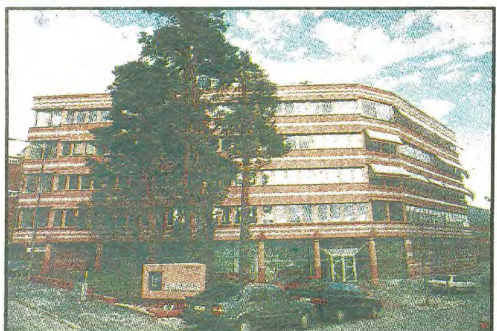
Peter Sahlin, ny på Enator

Peter fick börja med att göra bort sig

Reportaget på nästa sida

Hans Larsson står i hissen och blickar ut över sitt företags "själ", Enators huvudkontor i Kista utanför Stockholm. Att det ser ut som det gör, säger Hans Larsson, beror på att man började med idén, Enators filosofi, och byggde huset utifrån den. På bottenvåningen till vänster sitter en receptionist. Hon kan blicka upp genom glasväggarna och se när sammanträdet på fjärde våningen är slut. Entrehallen, som kallas Torget, med moln målade på golvet, är den naturliga träffpunkten.

Enators rosa huvudkontor i Kista skvallrar om ett annorlunda företag rymts innanför väggarna. Huset är företagets ansikte utåt, det är mer filosofi än arkitektur.

Christian Davidsson, vd i Mikrotell, och Cathrine Collin, Norge (bilden ovan) lyssnar och minns låten som var signaturmelodi på senaste konferensen på Rhodos.

Krister Bergman, chef för Enator, i en anställd som han möter på Torget.

VD Jan Rudberg (bilden t v) kliver ur bubbelpoolen. Ingen lyfter ett ögonbryn för att han läser affärshandlingarna i badet. Enligt Enators filosofi är han "hemma" på jobbet.

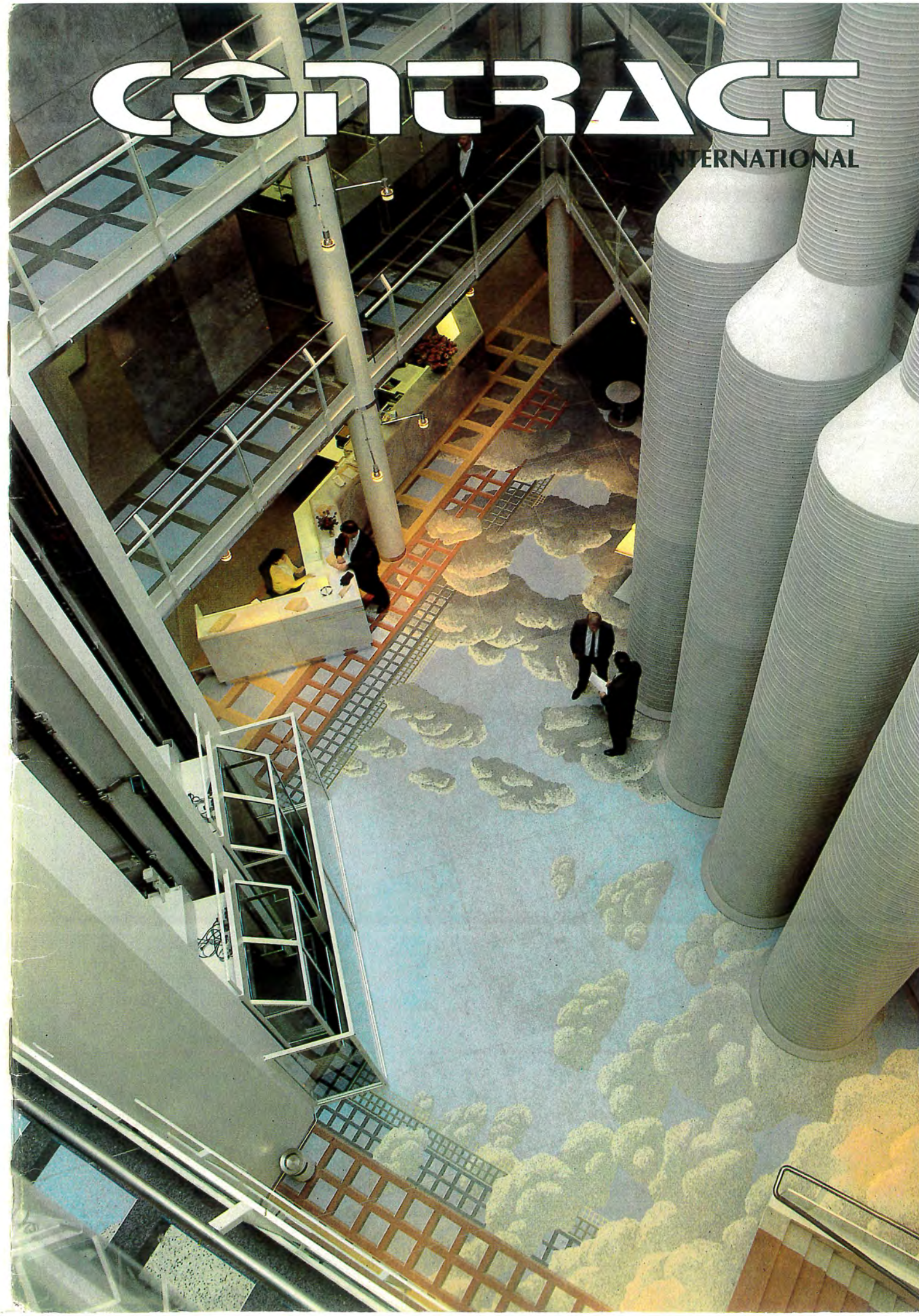
Det finns inget lunchrum på Enator, men väl en pianobar (bilden ovan). Annakarin Almström, Kerstin Isaksson och Kari Tatu äter gärna lunch här. Och vem som vill får spela.

CONTRACT

INTERNATIONAL

ENATOR

ENATOR

P.O. Box 1213, S-163 13 Spånga, Sweden
Phone +46 8 750 72 00, teletex 812 61 49
facsimile +46 8 750 63 94

Enator is one of Sweden's leading consultancy companies in the field of management and data. The company's business idea is to involve itself in the client's business development and to be responsible for the realisation of identified projects. Our 450 employed consultants are to be found in Stockholm, Malmö, Gothenburg, Oslo, Bergen, Copenhagen, London, Hamburg, Frankfurt and Zürich.

Enator är ett av Sveriges ledande konsultföretag inom management och data. Affärsidén är att engagera sig i kundföretagets affärsmässiga utveckling och till tid och konstad ansvara för genomförande av identifierade projekt. Våra 450 anställda konsulter finns i Stockholm, Malmö, Göteborg, Malmö, Oslo, Bergen, Köpenhamn, London, Hamburg, Frankfurt och Zürich.

BO AHLSEN HANS LINDSTRÖM AB associated with artist Lars Abrahamson

Tulegatan 15 A, S-113 53 Stockholm, Sweden
Phone +46 8 30 40 03
Hospitalgatan 7, S-211 33 Malmö, Sweden
Phone +46 40 97 36 21

The group is composed of artists and architects. It is characterized in the main by the interplay between artistic and architectural creations. Its activities span a wide field of operations – artistically designed environments, building planning, furnishing, design. The concept behind this is that an integrated cooperation creates a unity which functions as a source of inspiration in the place of work.

Gruppen består av konstnärer och arkitekter. Den kännetecknas framför allt av samverkan mellan konstnärlig och arkitektonisk gestaltning. Arbetsområdena spänner över ett vitt fältkonstnärlig miljögestaltning, husprojektering, inredning, design. Tanken är att ett sådant integrerat samarbete ger en bättre helhet och fungerar som inspirationskälla i arbetet.

SVENSKA RUM

Inredningsarkitekter, Arkitekter och Designer
AB Barnhusgatan 4, S-111 23 Stockholm,
Sweden
Phone +46 8 23 42 20

Svenska Rum is an independent interior design company with a staff of 17 people, 8 of whom are partners in the company and involved in its day-to-day work. Since its foundation in 1980, the company has aimed at a range of commissions in new buildings, renovation and pure design. Because of this approach they have widened their horizons, increased their knowledge, and always exerted themselves to the maximum. The company's commissions are usually carried out by a project group under a leader, the group's composition chosen to suit the commission.

Svenska Rum – ett fristående inredningsarkitektföretag som vuxit till 17 personer, 8 är delägare och verksamma i det dagliga jobbet. Företaget har sedan starten 1980 inriktat arbetet på en mix av nybyggnation, renovering och ren formgivning. På så sätt har man hela tiden breddat sitt kunnande, vidgat sina vyer och alltid varit tvungna att anstränga sig till det yttersta. Uppdragen byggs upp med en projektansvarig som leder en projektgrupp sammansatt för det speciella uppdraget.

CONTRACT
INTERNATIONAL

Architecture interior design art and culture

ISSN 0347-2078

Editorial Office

CONTRACT INTERNATIONAL, P.O. Box 1083, S-269 01 Båstad, Sweden
Phone +46 431 75000, Telex +72165 contra s, Facsimile +46 431 72609

Production Division

CONTRACT INTERNATIONAL, Apartado 99, Fuengirola (Malaga), Spain
Phone +34 52 472906, Telex 77699 edga e

Publisher/Editor: Per Olsson, Art Director/Assoc Ed: Ingallil Olsson

Production Director: Emil Solemo, Consultant: Birgitta Widding-Samuelsson
Office Staff: Monica Nilsson, Claes Olsson, Qhristina Olsson, Grete Spangenberg.
Photography by Jan Olsson, Max Plunger, Lennart Falk and others

Contributors: Rickard Rotstein, Uno Lindh, Bo Ahlsén, Hans Larson, Svante Sjöman,
Karl-Erik Ekselius, Pierre Dupont, Peter Broberg, Jurec Karôn, Morris Holland.
Translator: John Hallworth-Lowndes, Reproduction: Sima,
Type-setting: Ytterlids Sätteri, Print: Urania

Enators Head Office is situated a couple of hundred metres from Kista Centrum in Sweden's "Silicon Valley". A small square is created by the Head Office and its neighbouring buildings in an otherwise densely built-up area.

Enators huvudkontor ligger på ett par hundra meters avstånd från Kista Centrum i svenska "Silicon Valley". Tillsammans med grannfastigheterna bildar husen ett litet entrétorg i den annars ganska täta bebyggelsen.

The project began with a site investigation, which resulted in a triangular building. The building's shape counteracts the parallel forms of its surroundings and creates two irregularly shaped out-door areas around it. An inverted triangle has been "cut out" of the centre of the building, creating a five-storey high light well. The centre of the building receives an abundance of day-light through a sky-light. This arrangement has meant that the central zone could be used more effectively than a rectangular area with regard to the relationship between the facade surfaces and the central zone.

The light well, which has a comparatively small area, divides each 1500 m² storey into three smaller units. This means that there are from 20 to 30 working places in each zone, an optimum number for a group to function best from both a social and a working point of view.

A good working environment is intimately related to access to day-light. It is for this reason that the building was designed with large areas of windows. This, in its turn, has led to the interior of the building having a transparent character, with through-views and glass screens.

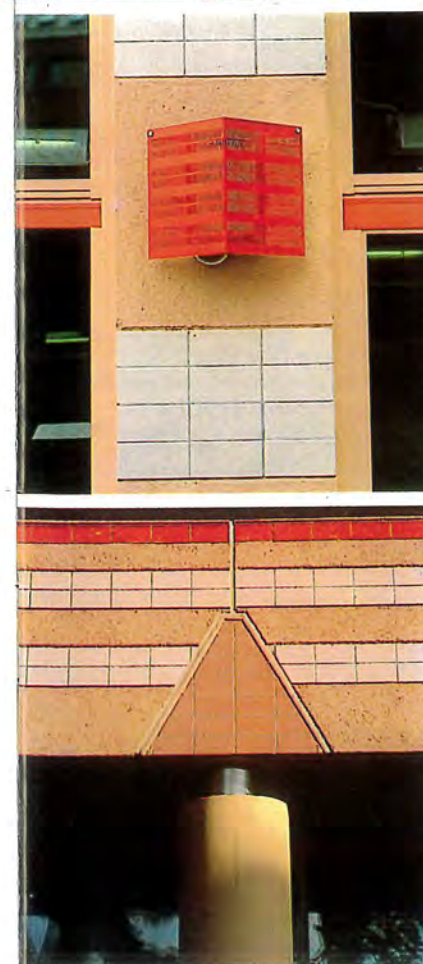
The project group wanted to work with and not in opposition to electrical, ventilation and lift installation techniques, resulting in the fact that most of these installations are clearly visible. This proved to be both a practical and economic way of thinking, which in addition, provided a further contribution to the environment. The ventilation duct columns in the light-well illustrate this point well.

Projektet startade med en tomtutredning som resulterade i ett trekantigt hus. Husets form motverkade parallelliteten i omgivningen och skapade två oregelbundna uterum kring sig. I mitten av det rätt så djupa huset skar man ut en omvänd triangel som bildade en fem våningar hög ljusgård. Den för siluetten karakteristiska taklanterninen tillförde husets mitt rikligt med dagsljus. På detta sätt kunde man utnyttja mittzonen effektivare än vid en rektangulär form vad det gäller relationerna mellan ytan i fasad och mittzon.

Ljusgården, som är relativt liten till ytan, delar varje våningsplan på 1500 m² i tre mindre enheter. Det betyder att man har mellan 20 och 30 arbetsplatser i varje zon. Det visste man var en bra storlek för att en grupp skulle kunna fungera socialt och företagsmässigt. En god arbetsmiljö hänger intimt samman med tillgång på dagsljus. Därför har huset fått ganska stora fönsterytor. Detta har i sin tur lett till en transparent karaktär även invändigt med genomsikter och glasskärmar.

Projektgruppen ville jobba med och inte mot installationstekniken. Därför är det mesta av denna synlig (el, vent, hissar). Det är ett både praktiskt och ekonomiskt sätt att tänka och dessutom ett tillskott till miljön. Ventilationskanalernas kolonner i ljusgården är ett exempel.

Utvändigt är fasadmaterialet ett avsteg från det i stadsplanen föreskrivna teglet som inte stämde med huset. Fasaderna består av betongelement täckta med brädriven puts med inläggningar av blank klinker från Partek Höganäs. Klinkerfårdarna betonar husets fasetterade form och förstärker dess horisontella

Architecture, Environment, Furnishing and artistic creation

* LENNART BERGSTRÖMS ARKITEKTKONTOR AB, represented by Rickard Rotstein (leader) and Lennart Bergström, Arthur Halmin, Kristina Henschel, Ori Merom, Bo Olsson.

* SVENSKA RUM ARKITEKTKONTOR AB represented by Uno Lindh (leader) and Martin Eiserman, Olle Göransson, Rolf Lindegren, Eva Sundell.

* AHLSEN OCH LINDSTRÖM AB represented by Bo Ahlsén, Tuve Lillieharck and Hans Lindström, Per Lindqvist, Lena Sandberg and Lars Abrahamson.

* ENATOR represented by Hans Larsson

Project Management - Builder

ÅKE LARSON CONSTRUCTION AB represented by Åke Bergman (leader), Karl Erik Engström, Tommy Johansson, Per Persson and Wilhelm Tesch.

OTHER CONSULTANTS

Construction

SCANDIACONSULT AB represented by Bengt Leidner

Heating, Water and Sanitation

SCANDIACONSULT represented by Olle Rosenbaum and Jostein Knutsen

Electricity

GÖSTA SJÖLANDER AB represented by Jörgen Jonasson and Mats Pålsson

Lighting

Per Sundstedt and Bengt Kjällgren

Acoustics

SCANDIACONSULT AB represented by Sven Åberg

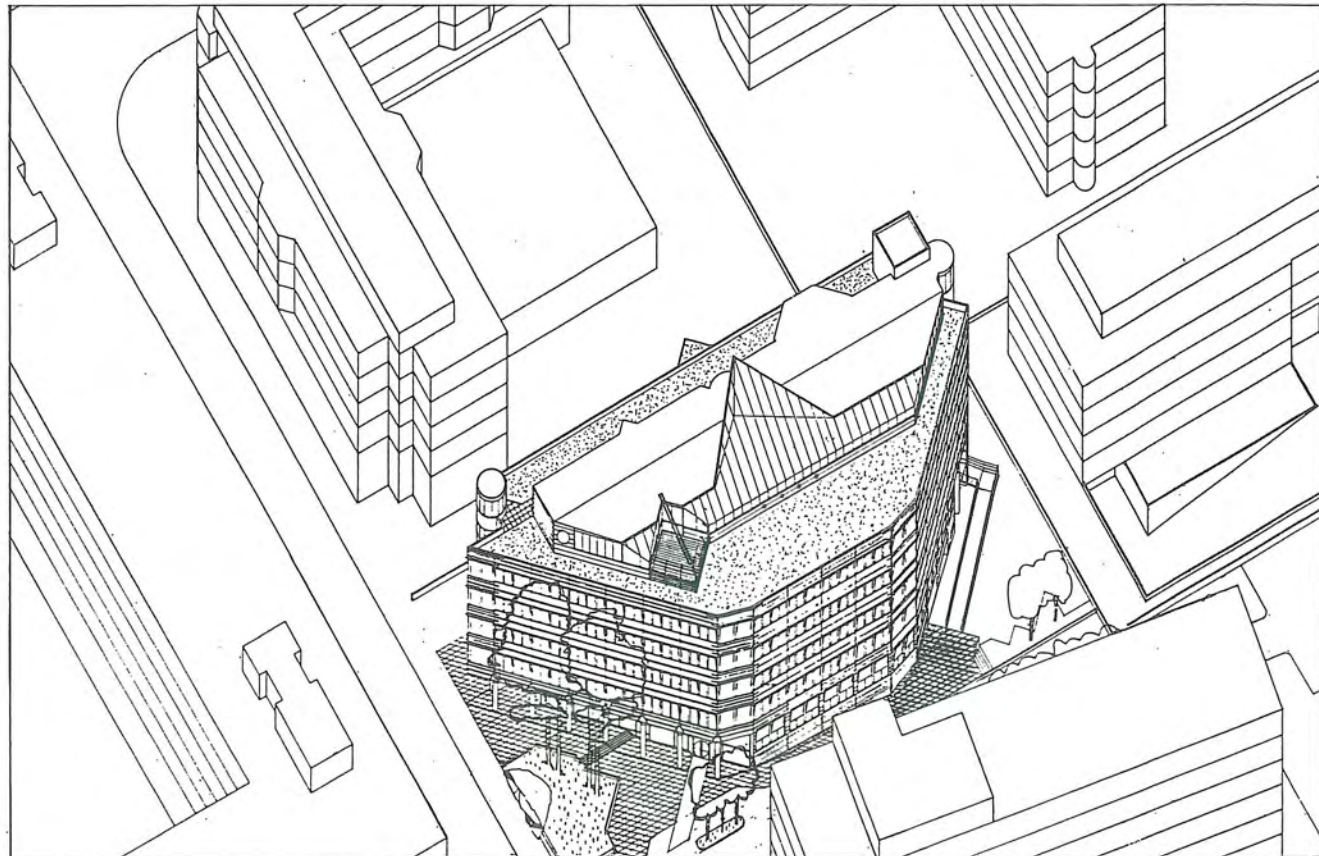
The exterior facade material deviates from the bricks specified in the town plan, as they did not suit the building. The facades are composed of concrete sections faced with floated mortar with inlaid shiny clinkers. The clinker edging emphasises the faceted design of the building and reinforces its horizontal layering. In other aspects the facades conform to the traditional patterns of the city, though with adaptations – a more open bottom floor and arcade entrance, accentuated corners and penthouse floor. The fact that the ventilation room is situated in the basement – instead of on the roof as is more normal – enables the top floor to be used for conferences and other purposes.

uppskiktning. Fasaden följer annars stenstens traditionella mönster med en rikare bearbetning och öppnare bottenvåning, tydligt entréparti, här i en arkad, accenturerade hörn och markerad takvåning.

Placeringen av fläktrummet i källaren (istället för det vanliga – på taket) frigör takvåningen för konferens- och stimulansutrymmen.

The overhead lighting and furnishings in the entrance have been supplied by Rydgruppen. Sun shading by exterior awnings from Niklassons Markiser & Persiener. Interior and exterior decorative light fittings from Boréns, designed by Per Sundstedt and Bengt Källgren.

Taklanterninen och entrépartier har levererats av Rydgruppen. Solavskärmning genom utvändiga markiser kommer från Niklassons Markiser & Persiener. Ut- och invändig dekorativ belysning kommer från Boréns och har formgivits av Per Sundstedt och Bengt Källgren.

Coming from the street, one is met by the red carpet which leads into the triangular entrance area which is dominated by the glass porch and the stairway which leads directly to the heart of the building. The floor and stairs are of terrazzo from Strngbetong. Enators band, of marbled breastwork according to old Swedish tradition, stretches across the floor, over the counter and up the walls.

We continue up the stairs, reaching the large entrance hall. It is a triangular light well, five storeys high. We are in the centre of the building, surrounded by Enator's business operations. The top management can be found on this floor, not at the top of the building.

The floor here on the entrance level does not reveal all of its secrets until we have climbed higher, and can see it from above.

In the background there is a reception counter of laminate from Perstorp Impress, which sticks out like a sharp point into the room. There is a waiting area and an open meeting room where one can have coffee around the light well. Four large ventilation ducts of spiral piping can be seen to the right. They have deliberately been given a dynamic industrial character. The creative group have chosen simple materials throughout, which have been developed and refined in a fascinating way. For example, the floor in the entrance hall is of terrazzo, a concrete mosaic which can be found in every stairway in blocks of flats. The flooring elsewhere is Forshaga linoleum, a durable, attractive material. The attractive false ceiling is of simple acoustic panels of varying colours which are held in place by highly polished chrome supports, painted in parts. The false ceiling has been supplied by Ecomax Akustik and Interior.

Redan från gatan möter man den röda mattan som leder in i den triangulära entrén som domineras av sitt glasade vindfång och trappan som leder direkt upp i husets hjärta. Golvet och trappan är utförda i terrazzo av Strängbetong. Från golvet, över bänken och uppför väggen klättrar Enators band med marmorerad bröstning enligt gammal svensk tradition.

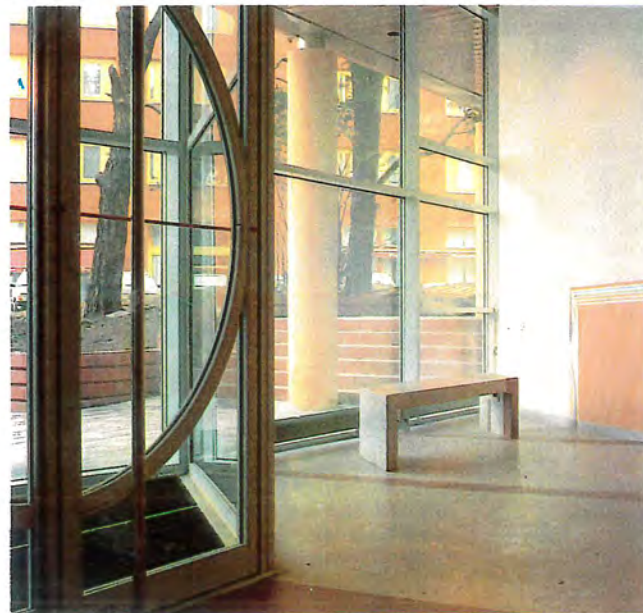
Vi fortsätter uppför trappan och kommer upp i stora entréhallen. Det är en triangelformad ljusgård i fem plan. Man kommer således direkt upp i centrum av huset och är omgiven av Enators verksamhet. Ledningen sitter här i direkt anslutning till besöksplanet och inte högst upp i huset.

Golvet i entréplanet avslöjar inte riktigt sina hemligheter förrän vi har kommit högre upp i huset och ser det uppför.

I fonden finns en receptionsdisk i laminat från Perstorp Impress vilken sticker ut som en

spets i rummet. Kring ljusgården finns också en väntplats och ett öppet mötesrum eller fikaplats. Till höger syns fyra stora ventilationsrör gjorda av spirorör. De har medvetet fått en dynamisk industriell karaktär. Den kreativa gruppen har genomgående valt mycket enkla material som utvecklats och förfinats på ett mycket intressant sätt. Golvet i entréhallen är tex gjort i terrazzo, alltså betongmosaik som finns i varenda trappuppgång i bostadsområdena. Golvmaterialet för övrigt är Forshaga linoleum, ett slitstarkt och vackert material. Det vackra undertaket utgöres av enkla akustiska absorbenter i olika kulörer som förädlats med högljanscromat bärverk och till vissa delar bemålats. Undertaken är levererade av Rockwool Akustik & Interior.

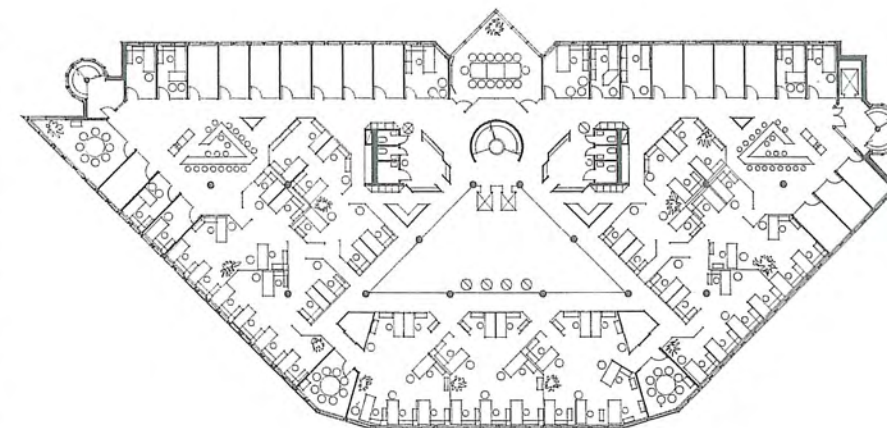
En rund trappa leder upp i huset. Här återfinns den "röda mattan", samt den målade bröstningen med sina Enatorränder.

In the conference rooms on the entrance floor, the architect has created unconventional forms rather than traditional conference furniture. Conference rooms without conference tables; high chairs but low tables. So that people can not retire behind a table, but rather be visible to one another, enabling them to express themselves more freely. The idea of the traditional English club has influenced the choice of dark, heavy colours, creating a feeling of intimacy and warmth. There is also an unobtrusive audio-visual unit which has a picture on it. The sculptured, high backed arm-chairs have been designed by the Lindau and Lindekrantz architect team for Lammhults. This room has been complemented by an adjoining conference room of a more traditional type, where the same armchair, though with a lower back, has been used. It is therefore possible to make use of one room for the more formal parts of a meeting, and the other for the less formal, more creative parts. One can speak of "the office" and "the living room"

In the centre of the building behind the stairs there is a conference room on each floor. The square Roman patterns which can be found around the light well are repeated here as inlaid work in linoleum from Forbo Forshaga. Each storey has been designed as a whole floor, and not as separate rooms. One way in which this concept has been realized is the way in which the linoleum, with its large diagonally striped pattern, inconsiderately passes walls, glass sections and screens, to unite each area into a large surface upon which all of the screening stands. There is a total of 6,500 m² of linoleum from Forbo Forshaga in the building.

Det finns en serie konferensrum i entréplanet där arkitekten har skapat andra mötesformer än den traditionella konferensmöbleringen. Sammanträdesrum utan sammanträdesbord, högt sittande med låga bord. Detta med tanke på att man inte skall förskansa sig bakom ett bord utan att man skall kunna se hela kroppen av varandra och därmed kunna utpröva friare. Den engelska clubben har stått som förebild, det är anledningen till att man valt mörka, tunga färger för att skapa intimitet och värme. Här finns också ett icke störande AV-skåp som utprädrer med en bild på sig. Den skulpturala fåtöljen med sin höga rygg har formgivits av arkitektteamet Lindau & Lindekrantz för Lammhults. Det här rummet är kompletterat med ett sammanträdesrum vägg i vägg av ett mera traditionellt snitt, där man använder i princip samma få-

tölj, men med låg rygg. Man kan alltså koppla sitt sammanträde i en formell protokollsdel och en informell idé- och kreativdel. Man kan tala om arbetsrum och vardagsrum.

Centralt i huset, bakom trappan, finns ett sammanträdesrum i samma läge på varje plan. Här kommer det romerska kvadratmönstret, som återfinns kring ljusgården tillbaka, men här gjort som en intarsia i linoleum från Forbo Forshaga. De olika våningarna är gestaltade som hela plan och icke som avskilda rum. Ett uttryck för detta är linoleumgolvet med sin stormönstring av diagonala ränder som hänsynslöst passerar väggar, glaspartier, skärmar och alltså håller ihop det här till en stor yta som alla avskärmningar står på. Sammanlagt ligger det i byggnaden 6.500 m² linoleum från Forbo Forshaga.

An ingenious detail. Thanks to the Perstorp Impress method, the table tops have been given the same colours as Forshagas inlaid linoleum.

En raffinerad detalj. Genom Perstorps Impress metod har bordsskivorna kunnat målas i samma färger som Forshagas intarsialagda linoleum.

Enator wanted large rooms for six or seven people, designed so that the people did not sit cut off from one another behind traditional room dividers or screens. The interior designer therefore made use of the special qualities of toughened glass in constructing the screen system. A light construction in order to retain the transparent concept. Every other placed vertically, every other placed horizontally, in order to achieve the greatest possible stability. The sound absorbing panels at eye height form a personal notice board. The plastic sections between the glass form an acoustic barrier.

The glass screens enable conversations to take place on one side, while a person can work undisturbed on the other. In spite of the fact that the glass screen system is a major prototype, its price is extremely interesting.

The small triangular elements which hold the glass sections together pick up the design of the light well and the colours from each of the floors. The design concept has been extended to include the coloured triangles in the material which covers the seats. It is interesting to see a design being reduced from macroscale to microscale.

It was difficult to find a furniture program on the market which matched the design of, and materials used in the building. The personnel wanted lively, light but durable surfaces. Martela had a series of ergonomically de-

signed furniture of birch, with white surfaces. A very pleasant, non-reflecting surface was achieved, which contrasts with the other surfaces in the building which were intentionally designed to be reflecting. The office chair is "general issue" and is used by all employees, from the Managing Director and on down. The chair, from Nordpatent, has a wide register of adjustments which, together with its ergonomic design, makes it comfortable to sit on.

Much of the wall and screen material in the building is Perstorp Impress plastic laminate, a practical and well known material which has been given an additional dimension thanks to its special design.

Enators önskemål var att skapa storrum för sex till sju personer, utan att man satt instängda bakom traditionella skärmväggar. Inredaren sökte därför konstruera ett skärmsystem där man utnyttjade det härdade glasets speciella egenskaper. En lätt konstruktion för att behålla den transparenta idélösningen. Varannan glasskiva vertikal stängning, varannan horisontell. Allt för att nå högsta möjliga stabilitet. Med de i ögonhöjd fästa absorbenterna får man också en personlig pinboard. Plastprofilerna mellan glasen är ditsatta av akustiska skäl.

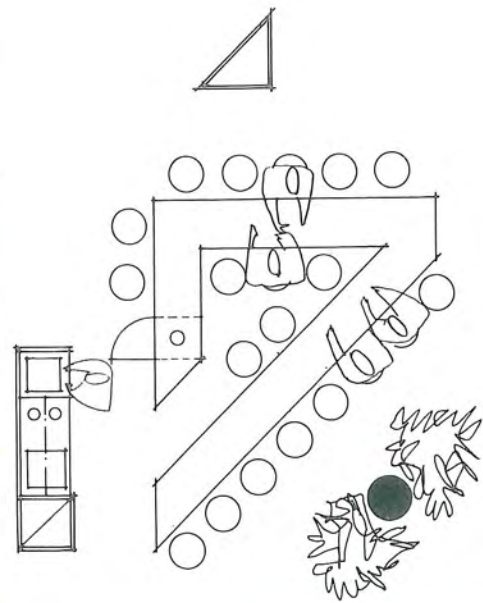
Glasskärmen tillåter att man samtalar på ena sidan samtidigt som enskilt arbete pågår på den andra. Glasskärmsarrangemanget är, trots att det egentligen är en stor prototyp, prismässigt mycket intressant.

Små triangulära element som håller ihop glasen tar upp ljusgårdens form och färger från de olika planen. Formspråket har förts så långt att trianglarna i sina färger återfinns även i stolstyget. Det är designmässigt intressant att som här föra en makroskala ner till en mikroskala.

Det var svårt att på marknaden finna ett kontorsmöbelprogram som passade in i byggnadens form- och materialspråk. Personalen önskade en livlig men ljus och tålig yta. Hos Martela fann man en ergonomiskt väl utformad serie i björk som laserades vit. Därmed uppnåddes en mycket behaglig, men icke reflekterande yta, som kontrast till husets medvetet reflekterande ytor i övrigt. Skrivstolen är generell för alla anställda, från VD och nedåt. Stolen, som kommer från Nordpatent, har ett brett register av inställningsmöjligheter, vilket tillsammans med god ergonomisk uppbyggnad gör den mycket komfortabel.

Stora delar av vägg- och skärm materialet som finns i huset är ett plastlaminat, Perstorp Impress, ett praktiskt och välkänt material som här fått ytterligare en dimension genom sin speciella design.

att man önskat ett lite hårdare ljud i och kring ljusgården. Fotstegen understryker det sjundande livet i byggnaden, därmed undviker man en högtidlighet där folk inte vågar tala högt.

The huge ventilation columns, the horizontal and vertical drums, have been supplied by Idé Bättre Luft. Golv 2000 have supplied the flooring. The light fittings on the pillars in the light well come from Borås.

Ventilationen med sina mäktiga kolonner samt vertikala och horisontella trummor har levererats av Idé Bättre Luft. Golventrepertör för Enator har varit Golv 2000. Belysningen på pelarna i ljusgården kommer från Boréns.

There are two interesting areas on every floor around a triangular bar counter. A pattern in the linoleum marks out these areas. There is a column for notices with a note-board. Under normal circumstances this would probably be called a coffee room. At Enator it is called a "spontaneous conference room". It is important for people who sit at a desk all day to be able to sit on a high chair or to stand at a bar, by way of a change. It is also an advantage to be able to move about freely, to use one's repertoire of body language. It is easier to make contact, form groups, have spontaneous meetings. The things which happen here, which should happen here, are often the most important from a creative point of view in the building.

Det finns två intressanta ytor på varje plan, uppbyggda kring en triangulär bardisk. Platsen markeras av ett mönster i linoleummatan. Här finns en annonsplacering med en skrivtavla. "Normalt" skulle detta kallas för en fika- eller pausplats. På Enator kallas det spontana konferensrum.

För människor som sitter vid ett arbetsbord hela dagarna är det viktigt att som omväxling kunna sitta på en hög barstol eller stå vid disken. Det är också en fördel att kunna röra sig fritt, att få använda hela sitt kroppsspråk. Det blir lättare att gruppera sig på ett ledigare sätt, söka kontakter och spontana möten. Det som händer här och skall hända här är ofta det viktigaste som händer i kreativt avseende i huset.

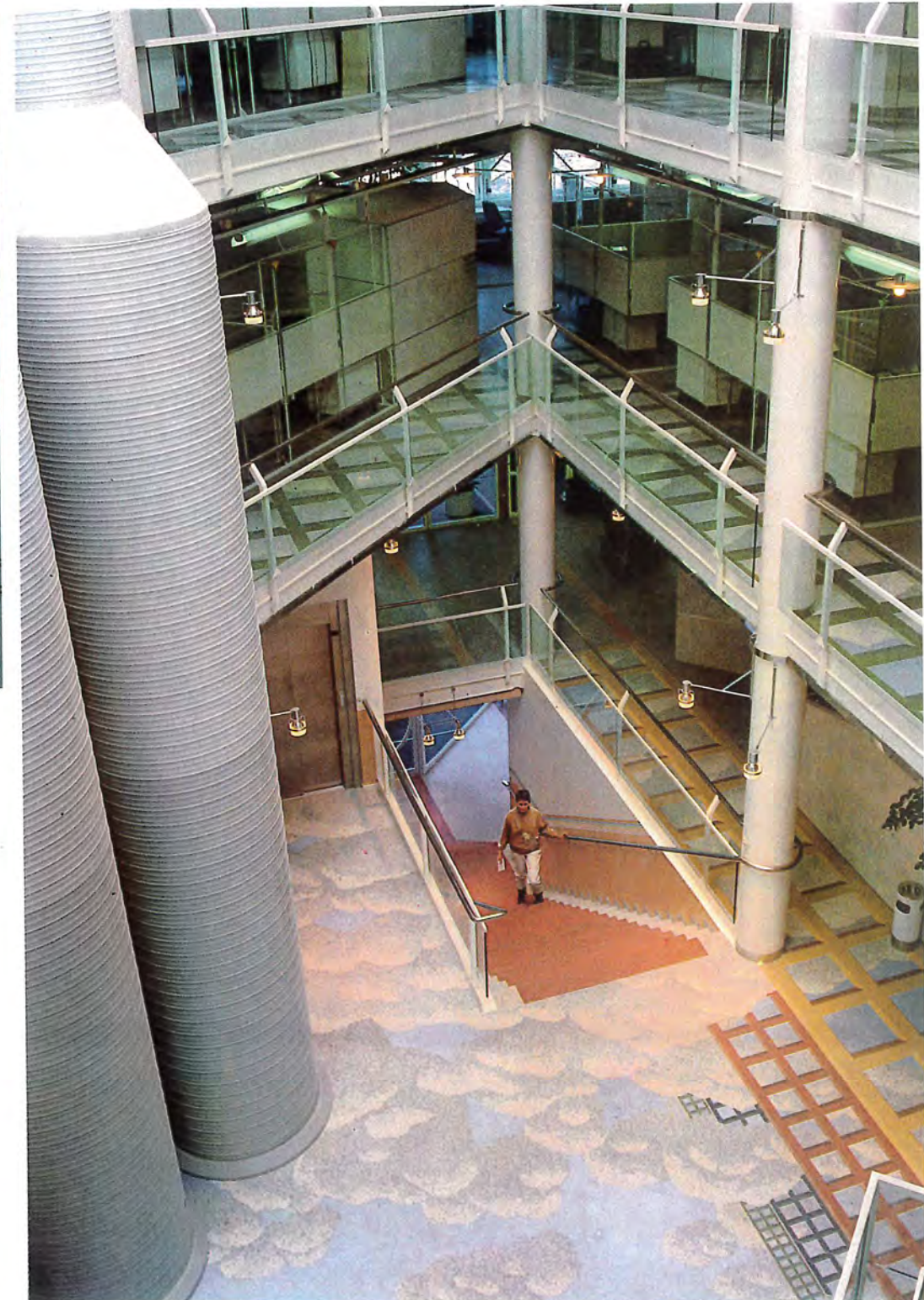
storey. The floors form an artistic unity in terrazzo, and have been laid by Strängbetong. The artist has worked with cloud images - dark grey, white and blue - which are mirrored in the floor, false ceiling and laminate walls around the courtyard, giving it one grey, one white and one blue side.

Each storey has one colour which dominates, and which can be found in the inlaid linoleum, certain wall details and some items of furniture. There is one yellow storey, one red, one green and one blue storey. The top storey is the only one which does not conform to this colour system. The interior decoration, together with the choice of materials and colour schemes, contributes to the creation of the atmosphere in the building. Terrazzo has been used in order to create a slightly "harder" sound in and around the light well. The sound of footsteps emphasizes the lively activity in the building, thereby avoiding a formal atmosphere in which people do not dare to speak loudly.

När man från de övre planen blickar ner i den trekantiga ljusgården uppfattar man hur mönstret på gårdens botten adderar sig med galleriernas mönster. Gallerierna utgör huvudkommunikationen på respektive plan. Golven är utförda som en konstnärlig sammanhängande helhet i terrazzo och är lagda av Strängbetong. Som princip har konstnären arbetat med tre molnstoder, en mörkt grå, en vit och en blå. Detta avspeglar sig både i golven och undertaken och följer med i laminatväggarna som finns runt gården. Färgsättningen i gården får därmed en grå, en vit och en blå sida.

Varje plan har sin huvudfärg i övrigt som kommer igen i golvens intarsiamönster, i vissa väggdetaljer och också i inredningsdetaljer. Det finns ett gult, ett grönt, ett blått och ett rött plan. Samtliga plan utom det översta är inordnade i den här färgsystematiken. Utsmäckningen är alltså en del av hela det spänningsskapande material- och färgvalet i huset. Att man arbetar med terrazzo är därför

When one looks down into the triangular light well from the upper floors, one can see how the pattern on the floor unites with the patterns in the galleries. The galleries form the main means of communication on each

The top floor has two departments – one entertainment and inspiration section, and one conference section. The rooms on this floor have also been created by using glass panels. One finds oneself in a large room, with the light well at its centre. This floor has an individually designed colour scheme. Here, closest to the sky, you can find lighter furnishings. The designer has tried to highlight the Scandinavian light.

The aesthetic and acoustic requirements have played an important role, not least in the choice of the false ceilings. All of the working areas around the light well required high sound absorption and muffling – this was provided by Rockfon Fibral.

Designations such as "Board Room", "Dining Room" and "Auditorium" do not really fit

Övre planet har två avdelningar: En representations- och inspirationsdel samt en konferensdel. Även på detta plan är rummen upp-glasade. Man befinner sig alltså fortfarande i ett stort rum med ljusgården i centrum. Detta plan har en individuellt utformad färgskala. Det betyder att man här, närmast himlen, finner mer av ljus inredning. Det är framför allt det nordiska ljuset man sökt framhäva.

Beteckningar av typen styrelserum, matsal, hörsal etc rimmar illa med den småskalighet som Enator företräder. Matsalen heter Hos Lilian därför att det är Lilian som förestår köket. Styrelserummet har man döpt till Långa Rummet.

Mellan matsal och kök finns en serveringslucka här utformad som en målad skänk i lami-nat.

I Långa Rummet är bordskivan och AV-skå-pet på sitt staffli klädda med laminat från Per-storp. En klipphäll som sluttar ner i havet av-slutas i AV-skåpets målade horisont. Man kan förmoda att konstnären tänkt sig placera sty-relsens ekonomer och tunga namn på hälle-berget och de yngre kreativa krafterna i slutt-ningen ut mot vattnet. Lindau & Lindekrantz har för Lammhult form-givit såväl bordet som de bekväma fåtöljerna i Långa Rummet samt de läderklädda regis-törstolarna i hörsalen.

De estetiska och akustiska kraven har spelat stor roll inte minst vid val av undertak. Hög ljudabsorption samt avståndsdämpning krävdes i alla arbetsytor runt ljusgården, detta lös-tes med Rockfon Fibral.

in with the scale which Enator represents. The dining room is called "Hos Lilian" (Lilian's Place) because Lilian is in charge of the kitchen. The board room is called "Långa Rummet" (The Long Room).

The idea was to make Hos Lilian a room with typically Scandinavian colours. With foreign guests in mind, it is the only room in the building which has been furnished entirely with wooden furniture.

There is a serving hatch between the dining room and the kitchen which has been designed like a painted side-board of laminate. The audio-visual cupboard is hidden behind a painted display case.

In Långa Rummet (The Long Room) the table tops and the audio-visual cupboard have a surface of laminate from Perstorp. A cliff which slopes downwards towards the sea disappears into the painted horizon on the AV cupboard. One can almost believe that the artist had intended to place the Board's economists and other important people on the rocks, and the younger "creative forces" on the lower slopes out towards the sea.

The table and the comfortable armchairs in Långa Rummet, together with the leather-covered director chairs in the auditorium have been designed for Lammhult by Lindau and Lindekrantz.

In Enators "inspiration department" one can find excellent bathing facilities, with a pool, sauna, changing room and a large relaxation room with an open fire-place. There is a large sun-terrace outside which is used during the summer.

The ingeniously designed basket furniture has been produced specially for Enator by Stig Larsson.

The wall covering is similar to that in Hos Lilian. It begins as wood panelling with a few ceramic tiles, which eventually take over to cover the entire wall. The ceramic tiles have been supplied by Partek Höganäs Byggkeramik, and painted by Lars Abrahamson. Tumba Inredningar have installed the panelling.

The floor is of rustic yellow tiles from Partek Höganäs.

The front of the pool is of pressure-impregnated birch with teak.

The changing room has basket furniture, mirror cupboards, trellis screens and a painted door which leads into the shower room and sauna. Bastuspecialisten have manufactured and supplied all of the equipment and wood-work in the bathing area.

In the "inspiration department", as in the rest of the building, there are fine plant arrangements. Together with the architects, Växtinteriör have been responsible for these arrangements.

I Enators inspirationsutrymmen finns bla en förnämlig badanläggning med pool, bastu, omklädningsrum och generöst tilltaget avslappningsrum med öppen spis. Utanför detta rum finns en stor solaltan som används sommartid.

De inventiösa korgmöblerna är specielltillverkade för Enator av Stig Larsson.

Väggbeklädnaden är en släkting till den som finns Hos Lilian. Den börjar som en träpanel med små inslag av keramiska plattor som så småningom växer ut till att täcka hela väggen. De keramiska plattorna är levererade av Partek Höganäs Byggkeramik och målade av Lars Abrahamson. Det är Tumba Inredningar som utfört arbetet med panelväggen.

Även golvet har keramiska rustikgula plattor från Partek Höganäs.

Poolens frontbeklädnad är tillverkad i tryckimpregnerad björk med inslag av teak.

Omklädningsrummet är möblerat med korgmöbler, spegelskåp, spaljéskärmar och en målad dörr mot tvagningsrum och bastu: Den svenska badbryggan. Det är Bastuspecialisten som tillverkat och levererat hela utrustningen och träarbetet i badanläggningen.

I inspirationsutrymmena, liksom i huset för övrigt, finns fint arrangerade och planterade växter. Det är Växtinteriör som i samarbete med arkitekterna svarat för dessa arrangemang.

Next to the bathing-area one can find the piano bar, another unconventional feature in Enators "inspiration department". Hans Larsson is convinced that this room represents a sound investment. The piano bar, with its grand piano, has not cost more than a couple of "Situation vacant" ads in a newspaper, but gives so much more, both to the employees and to the company's guests. The piano bar represents one of many ways in which Enator stimulates its employees.

Many of Enators employees can play and sing, as can many of the company's customers. It can be very pleasant for someone who is sitting working late to hear the strains of "New York, New York" drifting softly through the building. The piano bar is also a pleasant place to congregate in at the end of a long working day.

The specially designed bar-cupboard with paintings of the Swedish archipelago forms an interesting detail. Another nautical connection can be found on the out-door terrace, where two sails form protection against the sun. The triangular design mentioned previously can be seen, finally, on the tops of the small table.

Intill badanläggningen ligger pianobaren, ett annat okonventionellt inslag i Enators inspirationsutrymmen. Hans Larsson försäkrar att detta rum dock är en god investering. Pianobaren med sin flygel kostar inte mer än ett par platsannonser, men ger så påtagligt mycket mer, både för de anställda och företagets gäster. Pianobaren är bara ett av Enators många medel att stimulera sin personal.

Det är många som spelar och sjunger, både i företaget och bland kunderna. Sitter man kvar en kväll i huset är det oerhört läckert att höra tonerna av tex New York—New York strömma lagom mjukt ner genom huset. Pianobaren är också en trevlig mötesplats efter en lång arbetsdag.

En intressant detalj är det specialritade barskåpet med målning av svensk skärgård. En annan nautisk anknytning kommer att finnas på den utanför liggande terrassen där solavskärmning anordnas genom två fördragna segel.

Triangelformen återfinns slutligen även i skivan på det lilla bordet.

The difference between our company and our colleagues in the branch is that their services are aimed at middle management – the Manager of the computer department for example – while we work with top management. We do not discuss computer technology with our clients, but rather strategic changes and innovations. It is in these areas that our clients need our expertise. For us, the technology is a means to an end, an aid to bringing about change. With this in mind, the similarities between our new office and our way of working are considerable and needless to say, it is not possible to create either a successful business idea of a new office unless your "sparring partner" is of the correct height.

We eventually succeeded in forming the expert group which created the building, namely Åke Bergman from Åke Larson Construction, Rickard Rotstein from Lennart Bergström Arkitekt kontor, Uno Lindh from Svenska Rum, Bo Ahlsén from Bo Ahlsén Hans Lindström AB and myself, Hans Larsson from Enator.

At an early stage in the proceedings, the group and I came to regard this project as being a question of company management in striving to achieve Enators objectives, and not just a matter of building an office block.

In order to achieve our goal it was essential that the experts we engaged should be "people-orientated" and, more importantly, should have enterprising spirit. We didn't discuss whether a room should be brown or blue, but talked rather about functions in context and, more important, what would be best for our company. The concept for the architects and our company concept towards our clients is that of working as management consultants who understand the value of cooperation between all concerned parties in working towards the same goal. The artist – architect Bo Ahlsén – has filled this role in the group. He has learned a great deal about our business operations and about the working atmosphere within the company, and has been able to bring out this spirit in the building. Had the Builder, the Architect and the Interior Designer not been so flexible and aware of our intentions, I can assure you that we would not have this building today.

The character and appearance of the building depend partly on the fact that we as commissioners work in a creative business. Innovations usually occur when one is working under pressure to solve new problems, as Uno Lindh and Rickard Rotstein have brilliantly exemplified here.

It would not have been possible to build our new office block if the Builder, Åke Larson, had worked in any other way. The fact that we did not need to conform to the traditional decision-making process, of taking decisions which affect the whole project before we were familiar with all aspects of the project, has been extremely important for us. We have been able to reach final decisions as new stages in the project were begun. We have therefore been able to profit from the management techniques made available to us by Bo Ahlsén, through Åke Larsson's approach to building. All of the problems which cropped up were solved at the right time, at the correct tempo, and in a satisfactory manner. Had this not been the case, I would not have had time to think and to formulate my ideas. The creativity, dynamic dialogues and problem solving techniques have proved to be an unbeatable combination. We have been able to exploit the latest developments in all areas related to the project, and manufacturers have also been spurred to find new

solutions to problems. In spite of the fact that we have been at the forefront of development, the final bill has not exceeded that of a more traditional building, but we have got so much more for our money.

The fact that the project group and I as commissioner have been able to take decisions has also been important. The building would have lost its soul if we had been forced to compromise, or to discuss every detail with our staff. This does not mean that the people who work here have not been involved – on the contrary – the project has meant that the whole company has been infected with a positive atmosphere.

Skilnaden mellan vårt företag och våra kollegor är att de jobbar mot datachefen hos kunderna, medan vi jobbar mot toppledningen. Vi pratar inte data teknik utan strategiska förändringar hos kunden, det är där våra kunder behöver vårt kunnande. För oss är tekniken ett medel att genomföra förändringarna. Det är precis de tankarna jag använt i vårt eget husbygge och finner likheterna väldigt stora och framför allt – du bygger varken rätt system eller hus om du inte har rätt "höjd" på din sparringpartner.

På olika vägar kom vi så fram till den här kreativa expertgruppen som skapat huset, nämligen: Åke Bergman – Åke Larsson Byggare, Rickard Rotstein – Lennart Bergströms Ark kontor, Uno Lindh – Svenska Rum, Bo Ahlsén – Bo Ahlsén Hans Lindström AB och jag själv Hans Larsson – Enator.

Jag fick på ett tidigt stadium den här gruppen att tillsammans med mig jobba med projektet som en företagsledningsfråga, i vår strävan att nå Enators totala mål och inte att bygga en kåk.

För att nå det här målet var det viktigt att arbeta med duktigt fackfolk som var människoorienterade och som framför allt begrep företagsamhet. Vi snackade inte om ett rum skulle vara brunt eller blått utan istället om funktion i ett sammanhang och framför allt vad som skulle vara bäst för vårt företag. Idén för arkitekterna och idén för oss som företag mot våra kunder är att ha en managementkonsult att jobba med. En som förstår att samarbeta med alla parter mot samma mål. Konstnären – arkitekten Bosse Ahlsén – har fyllt den rollen i gruppen. Bosse har lärt känna vår verksamhet och andan i vår företagskoncern och han har förmått att locka fram själen i byggnaden. Hade inte Byggaren, Arkitekten och Inredaren varit följsamma och lyhörda för dessa intentioner, så kan jag lova att vi inte hade haft den här kåken idag.

Att huset ser ut som det gör beror väl till en del på att även vi som beställare befinner oss i en kreativ business. All utveckling sker under press och att man hela tiden ställs inför att lösa nya problem, vilket på ett snillrikt sätt översatts av Uno Lindh och Rickard Rotstein.

Att bygga det här huset hade inte heller varit möjligt utan Byggarens, Åke Larsson, sätt att jobba. Det har för oss, som beställare, känts oerhört bra att inte på traditionellt sätt behöva ta beslut för helheten på ett bräde, långt innan man hunnit växa in i problemen. Nu har vi kunnat slutgiltigt bestämma oss först när det var dags för ett nytt steg i bygget. Vi har på detta sätt kunnat tillgodogöra oss det managementtänkande som Bosse Ahlsén tillfört oss med Åke Larsson's sätt att bygga. Alla frågor har kunnat lösas i rätt tempo och i rätt takt och med rätt inriktning. Utan det hade jag inte fått tid att tänka och att formulera

mig. Det har blivit en helt oslagbar kombination genom den fortlöpande kreativa och dynamiska dialogen. Inom varje område har vi kunnat dra nytta av den senaste utvecklingen, detta har också sporrat tillverkarna till nya lösningar. Trots att vi hela tiden toppat utvecklingen har slutnotan inte blivit högre än för traditionella byggen, men vi har fått så oändligt mycket mer för pengarna.

Viktigt har också varit att arbetsgruppen och jag som beställare har kunnat fatta besluten. Det här huset hade förlorat sin själ om vi tvingats kompromissa och MBL:a oss fram. Det har naturligtvis inte betydtt att människorna som jobbar här inte varit engagerade i bygget – tvärtom har det inneburit ett enormt lyft för hela företaget.

Hans Larsson Enator's visionary creator

ENATOR
– THIS YEAR'S
MOST INTERESTING PLACE
OF WORK –

UNIQUE

It was possible to keep to both budget and time schedule despite the fact that there was an ongoing creative process during the entire building stage.

The inner environment has been created by Bo Ahlsén, Uno Lindh, Rickard Rotstein and Hans Larsson in a unique cooperation. Naturally, this situation has not been without conflicts, but at the same time has meant that our work has consistently been maintained at a high creative level. Hans Larsson has continuously enthused, stimulated and demanded. "Is this the best we can do here?" There have been many occasions when, after long discussions, we have asked ourselves "can we do better?"

Hans Larsson's view of the building as representing the physical expression of Enators business concept has influenced us. Is it possible to create an environment which will stimulate people to be more creative? The interior should not look like a bank, but rather have characteristics which turn one's thoughts to a light industry. Create meeting places and points of conflict. Considerable changes were made throughout the project, so that the building would fit in with Enators business concept. The bottom floor was moved up one storey, and the entrance was provided with a stairway which leads directly up to the light well, so that people could come to the centre of the business operations directly on entering the building, for example. Or consider the "pause rooms" – where both the concept and the name was inappropriate. These areas developed into meeting places around a bar counter, where activity rather than rest has become the key word. And the process is continuing, changes are still taking place, illustrating the dynamic opportunities which the building presents.

COOPERATION AT A HIGH CREATIVE LEVEL

One can ask oneself how it has been possible to keep to both the budget and the time schedule on such an intensive assignment. The answer is to be found in Åke Bergman, the project leader and the ÅLB-method, Åke Larson Construction's way of approaching assignments.

The clearly specified calculations and time schedule have provided the framework for the project. But no decisions were taken until it became necessary. This has enabled the creative process to continue, even during the construction stage. The building, the furnishings, the artistic decoration and so on have not cost more than in a conventional office building with the same number of working places.

We have, of course, divided up the work between ourselves, both with regard to questions related to general design and function, and to formulating contracts. The architect has thus been responsible for the conceptualization, town-plan design, the major aspects of the interior work, including the light-well, stairs, lifts etc, and the major principles for the design of individual offices and office landscapes.

The artist and the interior designer have been jointly responsible for the detailed development of the interiors, the wall coverings, colour scheme, special furnishings etc, and for transferring Enators traditions from the old Head Office to the new. The interior designer has, in addition, been responsible for interpreting Enator's need into a program and illustrated layouts, the furniture and furnishings.

But the fact remains that Enators new Head Office is the result of a unique, intimate cooperation between the four main characters.

Budget och tidplan kunde hållas trots att den kreativa processen pågick kontinuerligt under hela byggnadstiden.

Den inre miljön har skapats av Bo Ahlsén, Uno Lindh, Rickard Rotstein och Hans Larsson i ett unikt samarbete. Det har naturligtvis inte varit utan konflikter, men samtidigt inneburit att vårt arbete hela tiden varit på en hög kreativ nivå. Hans Larsson har ständigt entusiastmerat och ställt krav. "Är detta det bästa vi kan få ut av situationen". Otoliga har de gånger varit då vi efter gemensamma diskussioner har frågat oss "kan vi göra bättre?"

Hans Larsson's sätt att se huset som den fysiska delen av Enators företagskultur har styrt oss. Går det att skapa en miljö som stimulerar människor till kreativitet? Ingen fin "bankmässighet" i husets uttryck. Snarare vissa drag som leder tanken till lätt industri. Skapa mötesplatser och konfliktpunkter! Det finns många exempel på stora förändringar som gjorts i projektet för att det skulle stämma med Enators företagskultur. Så var det tex när bottenvåningen fick flytta en trappa upp och entrén fick en trappa som leder direkt upp i ljusgården. Människorna skulle komma direkt in i verksamhetens centrum. Eller "pausplatserna" tex som var fel to m som benämning. Dessa utvecklades istället till aktiva mötesplatser med bardisken som centralpunkt. Processen fortsätter. Redan nu sker förändringar som visar husets dynamiska möjligheter.

Man kan fråga sig hur det varit möjligt att hålla både budget och tidplan i ett så här intensivt arbete. Svaret är Åke Bergman, projektledare och ÅLB-metoden, Åke Larson Byggares sätt att arbeta.

Åke Bergman, Rickard Rotstein, Bo Ahlsén, Hans Larsson and Uno Lindh.

De klara specificerade kalkylerna och den tydliga tidplanen har hela tiden givit ramarna. Men inga beslut har fattats innan det varit nödvändigt. Detta har möjliggjort att den kreativa processen kontinuerligt pågå även under byggnadstiden. Produkten, huset, inredningen, konsterna osv har inte kostat mer än i ett konventionellt kontorshus med motsvarande antal arbetsplatser.

Vi har naturligtvis haft en arbetsfördelning mellan oss. Detta gäller både i övergripande gestaltungs- och funktionsfrågor och i att utforma entreprenadhandlingar. Sålunda har arkitekten svarat för husets koncept, stadsplangestaltning, form och uttryck, den inre huvuduppläggnings med ljusgård, trappor, hissar etc och huvudprincip för fördelning av kontorsrum och landskap.

Konstnären och inredningsarkitekten har tillsammans svarat för utvecklingen av den inre miljön, val av husets inre ytmaterial, färgsättning, specialinredningar osv samt överförande av Enators traditioner från det tidigare huvudkontoret.

Inredningsarkitekten har dessutom svarat för översättning av Enators behov i ett program och illustrerade layouter, utvecklandet av Enators speciella syn på småskaliga kontorslandskapet samt inredning och möbler. Konstnären har naturligtvis också svarat för den konstnärliga gestaltningen.

Men det unika kvarstår att Enators hus har tillkommit genom ett intimt samarbete mellan de fyra huvudagerande.

Two artists who, through their art, add new dimensions to our every-day environments, who place their work in an architectural context where economy, building techniques and time schedules are taken into consideration. But they are neither idyllists nor popularists.

Två konstnärer som genom sin bildkonst ger vår vardagsmiljö nya dimensioner, som sätter in sina konstverk i ett arkitektoniskt sammanhang med hänsyn till ekonomi, byggt teknik och tidplaner. Men de är varken idylliker eller populister.

"For us, pictures in environments form one part of a larger context. We see pictures as being architectonic forms of expression which can be used in the total crea-

tant for them to design a program which details how the art should function in the environment at the outset of a project.

ple to be surrounded by, and to move through our pictures. One should be able, independent of age, profession or function in society, to clearly identify with one's environment.

BO AHLSEN HANS LINDSTRÖM

tion to give a building symbolic value and identity. We have worked closely for many years with different architects and interior designers in order to achieve total solutions."

It sometimes seems as though they have a pedagogic function to fulfil, by teaching the client to see clearly how and for whom his building should function. It is therefore impor-

"An environment should not only be attractive, but should also express architectonic, artistic and social concepts. A building should mirror an organization's philosophy and objectives, translating its culture into a visual design language. One gains an architectural experience by moving in and through rooms. We try to take advantage of this, by allowing peo-

Whether one finds oneself in a school, a church, an office or a hospital."

Art is often thought of as being difficult and incomprehensible. Something which one passes without daring to become involved in. Bo and Hans have tried to solve this problem by allowing the pictures to function at different levels. "After the first impres-

Through their artistic skill and special design language, they have broken through all the barriers when discussing art in rooms. They make use of the whole room, giving us experiences in our everyday life where art reaches out to ordinary people, enriching their environment. Not only in pictures, but also in the total room design.

"Bilderna i miljön är för oss en del i ett större sammanhang. Vi ser den som ett av de arkitektoniska uttrycksmedel som kan användas i den totala gestaltningen och ge en byggnad symbolvärde och identitet. Vi har i många år arbetat intimt tillsammans med olika arkitekter och inredningsarkitekter för att nå totala lösningar."

Ibland tycks de ha en pedagogisk uppgift att fylla genom att lära beställaren att klart se hur och för vilka hans hus skall fungera. Det är därför viktigt för dem att redan i uppdragets början utforma ett program för hur konsten skall fungera i miljön.

"Miljön skall inte bara vara vacker utan också uttrycka ett idénnehåll arkitektoniskt, konstnärligt och socialt. Huset skall spegla verksamhetens filosofi och mål, översätta dess kultur i ett visuellt formspråk. Arkitekturupplevelsen får man genom sin rörelse i rum och rumssammanhang. Det för-

söker vi ta vara på genom att låta människan omslutas av och röra sig genom våra bilder. Man skall oberoende av ålder, yrke och samhällsfunktion kunna tydligt indentifiera sin miljö. Vare sig man befinner sig i en skola, kyrka, ett kontor eller sjukhus."

Konst uppfattas ofta som svår och obegriplig. Något som man passerar utan att våga engagera sig i. Bosse och Hans har försökt lösa detta genom att låta bilden arbeta i olika skikt.

"Efter det första intrycket skall man kunna upptäcka nya sammanhang, ifrågasättanden, överraskningar och associationskedjor. Mångtydighet, att betraktaren själv kan göra upptäckter och finna nya sammanhang och meningar i bilden, upplever vi som en kvalitet."

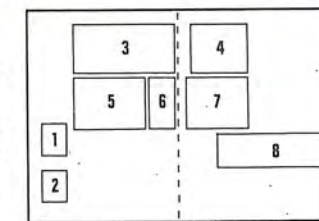
Det unika med Bo Ahlsén och Hans Lindström är inte enbart deras skicklighet som konstnärer utan deras realistiska syn på uppdragsgivarens ekonomiska ramar. De arbetar gärna med ett billigt massproducerat material och finner nya vägar för dess användning. Ett bra exempel på detta är Enator. Som bildkonstnärer har de genom sitt hantverkskunnande och speciella formspråk sprängt alla gränser i betydelsen konst i rummet. De tar istället hela rummet i anspråk och ger oss vardagliga upplevelser där konsten når ut till vanliga människor och berikar deras miljö. Inte bara i bilder utan även i rummets totala gestaltning.

sions, one should be able to discover new contexts, questions, surprises and chains of association. We regard ambiguity – that the observer can make new discoveries himself, can find new contexts and meanings in the picture – as being an important quality".

Bo Ahlsén and Hans Lindström are unique, not only in their skill as artists, but also in their realistic view of the economic frameworks imposed by their clients. They have no objections to working with cheap, massproduced materials and to finding new ways to exploit such materials. A good example of this is their work with Enator.

- 1 Bo Ahlsén
- 2 Hans Lindström
- 3 Vallby – a housing estate in Västerås, 1984
- 4 Crown of tree in perforated aluminium plate, Kv Stettin, Stockholm, 1981–82
- 5 Altar painting, Sävja Church, Uppsala, 1984

- 6 Detail in a lift, SIF building, Stockholm, 1985
- 7 Wall painting, Vallby – housing estate in Västerås, 1984
- 8 Bo and Hans collaborate with the artist Lars Abrahamson. Among their co-workers, one can mention Magnus Eriksson, Tuva Lilliemarck, Per Lindqvist and Lena Sandberg.

Svenska Rum is an independent interior design company with 17 partners, staff, eight of whom are active in the day-to-day operations of the company. Since its foundation six years ago, the company has concentrated on new building, renovation and pure design projects.

Stockholm City Library. Designed by Gunnar Asplund in 1928. Svenska Rum were commissioned by the Stockholm City Council to renovate Asplunds furnishings and to supply new furnishings which complemented the old.

Stadsbiblioteket i Stockholm. Ritat av Gunnar Asplund 1928. Svenska Rum har på uppdrag av Stockholms stad svarat för renovering av Asplunds inredning samt komplettering med ny inredning.

Sophiahemmet i Stockholm. Sophiahemmet engaged Svenska Rum to plan the coordination of functions, the design, colour scheme and the furnishing when the building was renovated.

Sophiahemmet i Stockholm. På uppdrag av Sophiahemmet har Svenska Rum svarat för funktionssamordning, planlösning, färgsättning och inredning i samband med upprustning av huset.

SVENSKA RUM

Kerstin Rabo, Eva Sundell, Birgitta Hedvall, Anna Lycke, Sven Wistrand, Lars Vingå, Annika Nilsson, Lena Andersson, Sirkka Porsling, Jan Klingstedt, Olle Göransson, Martin Eiserman, Jimmie Klinstam, Uno Lindh, Eva Linnman och Roll Lindegren. Lisbeth Mickelsson (missing on the picture).

The group works with environmental conceptions – ideas, design, colours and materials. They plan re-building and furnishing – from functional studies and economic planning to working plans, purchasing and on-site inspection. They also design special furnishings in addition to furniture, light-fittings and building material for industrial series production.

"We know", say the group during a discussion with Contract, "that the wide variety of commissions has a stimulating effect, and is extremely useful regarding individual projects. We have been able to widen our horizons, increase our knowledge, and have always exerted ourselves to the maximum. Nothing is allowed to become routine.

No two people are alike. The staff work in project groups where each person works on what he or she is best at. In this way the range of knowledge, experience and interests is well utilized.

The company's commissions are usually carried out by a project group under a leader, the composition of the group being determined by the nature of the commission. The group may work alone on a commission, or may work as a partner in a larger project group. An example of this is the new Enator building in Kista.

Svenska Rum är ett fristående inredningsarkitektföretag med 17 personer, varav åtta är delägare och verksamma i det dagliga arbetet. Sedan starten för sex år sedan har man inriktat sig på projekt inom nybyggnation och renovering samt ren formgivning.

Gruppen arbetar med idékoncept till miljöer och design samt färg- och materialkoncept. Man pojerkterar inredning och ombyggnad – från programutredningar, funktionsstudier, kalkyler till färdiga arbetshandlingar, upphandlingar och kontroll på plats. Formgivning av specialinredning av olika slag ingår också i arbetet men även formgivning av möbler, belysningsarmaturer och byggnadsmaterial för industriell serietillverkning.

"Vi vet", säger gruppen vid ett samtal med Contract, "att bredden och olikheterna i arbetsuppgifterna är befruktade och till stor nytta för de enskilda projekten. På detta sätt har vi hela tiden breddat vårt kunnande, vidgat våra vyer och alltid varit tvungna att anstränga oss till det yttersta. Inget tillåts bli slentrian." Som personer är alla olika. Man arbetar i projektgrupper, där var och en gör det han/hon är bäst på. På så sätt tillvaratas olika kunskaper, erfarenheter och intressen.

Uppdragen byggs upp med en projektansvarig som leder en projektgrupp sammansatt för det speciella uppdraget. Ibland arbetar gruppen ensam med ett uppdrag, ibland ingår man som partner i ett större projekt. Ett aktuellt exempel på detta är Enators nya hus i Kista.

ADRESSER.

ENATOR AB

Färögatan 7
Box 1213
S-163 13 SPÅNGA
Sweden
Telephone + 46(8)750 7200
Telex 13573 Teletex 2401-8106145
Telefax + 46(8)750 6394

ENATOR AFFÄRSSYSTEM

Färögatan 7
Box 1213
S-163 13 SPÅNGA
Sweden
Telephone + 46(8)750 7200
Telex 13573 Teletex 2401-8106145
Telefax + 46(8)750 6394

DYNATOR

Färögatan 7
Box 1213
S-163 13 SPÅNGA
Sweden
Telephone +46(8)750 7200
Telex 13573 Teletex 2401-8106145
Telefax + 46(8)750 6394

INFOTELL

Färögatan 7
Box 1213
S-163 13 SPÅNGA
Sweden
Telephone +46(8)750 7200
Telex 13573 Teletex 2401-8106145
Telefax + 46(8)750 6394

MIKROTELL

Färögatan 7
Box 1213
S-163 13 SPÅNGA
Sweden
Telephone +46(8)750 7200
Telex 13573 Teletex 2401-8106145
Telefax + 46(8)750 6394

ENATOR INDUSTRITEKNIK

Färögatan 7
Box 1213
S-163 13 SPÅNGA
Sweden
Telephone +46(8)750 7200
Telex 13573 Teletex 2401-8106145
Telefax + 46(8)750 6394

ENATOR TEKNIKSYSTEM

Färögatan 7
Box 1213
S-163 13 SPÅNGA
Sweden
Telephone +46(8)750 7200
Telex 13573 Teletex 2401-8106145
Telefax + 46(8)750 6394

INFORMATIONSTRATEGERNA

Färögatan 7
Box 1213
S-163 13 SPÅNGA
Sweden
Telephone +46(8)750 7905

SCANATOR

Färögatan 7
Box 1213
S-163 13 SPÅNGA
Sweden
Telephone +46(8)750 7910
Telex 13573 Teletex 2401-8106145
Telefax + 46(8)750 6394

SENATOR

Färögatan 7
Box 1213
S-163 13 SPÅNGA
Sweden
Telephone +46(8)750 7900
Telex 13573 Teletex 2401-8106145
Telefax + 46(8)750 6394

EDUCATOR

Färögatan 7
Box 1213
S-163 13 SPÅNGA
Sweden
Telephone +46(8)750 7280
Telex 13573 Teletex 2401-8106145
Telefax + 46(8)750 6394

ENATOR SYD

Kalendergatan 13
S-211 35 Malmö
Sweden
Telephone +46(40)112122

ENATOR VÄST

From July 1, 1986
Stigbergsliden 7
S-414 63 Göteborg
Sweden
Telephone + 46(31)1245 20

ENATOR A/S

Drammensveien 40
N-Oslo 2
Norway
Telephone +47(2)44 0977
Telex 71807

ENATOR FINANS A/S

Drammensveien 40
N-Oslo 2
Norway
Telephone +47(2)44 0977
Telex 71807

ENATOR TEKNIKK A/S

Drammensveien 40
N-Oslo 2
Norway
Telephone +47(2)44 0977
Telex 71807

EDUCATOR A/S

Drammensveien 40
N-Oslo 2
Norway
Telephone +47(2)44 0977
Telex 71807

ENATOR GmbH

Hermannstrasse 15
D-2000 Hamburg 1
West Germany
Telephone +49(40)33 8811
Telex 2164898

ENATOR GmbH

Rossmarkt 15
D-6000 Frankfurt/Main
West Germany
Telephone + 49(69)13 4400

ENATOR LTD

Boston House
The Little Green
Richmond, Surrey
TW9 1QZ
England
Telephone +44(1)948 6000
Telex 268813

A/S ENATOR

H.J. Holst vej 3-5, blok 5A
DK-2605 Brøndby
Telephone +45(1)7200 50
Telex 35431

From September 1, 1986:

Lille Strandstræde 20 C
DK-1254 Copenhagen K
Denmark
Telephone
Telex

ENATOR COLUMBUS

Stampfenbachstrasse 131
CH-8006 Zürich
Switzerland
Telephone +41(1)362 35 35

PRONATOR

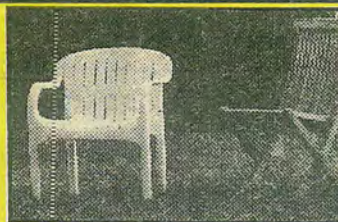
Kapellgränd 7
Box 4560
S-102 65 Stockholm
Sweden
Telephone +46(8)23 7430

SCANDIACONSULT

Kapellgränd 7
Box 4560
S-102 65 Stockholm
Sweden
Telephone +46(8)714 7000
Telex 17496

**NY LAG FÖR ALLA
SOM BOR IHOP**

SIDORNA 2, 3

**Trä eller
plast
i ute-
möblerna?**

SIDAN 14

PENNGARNA

& livet

EXPRESSEN

3
juni
1987

Nr 85

En tidning om ekonomi och arbete — varje onsdag

**Här
svävar de
anställda
på
moln**

MITTEN,
SIDAN 10

Foto:
JAN
DELLEN

SÅ MYCKET ÖKADE KONVERTIBLERNA • SIDAN 6

forts.
från
föregående
sida

Alla kan se vad du gör

manfattning av företagets filosofi och en spegling av Enators "själ". Nyckelordet är kreativitet, skapande.

— Kreativitet uppstår ur problem, kaos och elände, predikar Hans Larsson. Därför har vi byggt in problem i huset. Ska du ha tag på någon får du ge dig ut och leta. Då träffar du också andra människor och i de mötena uppstår något. Motsatsen är när du bara behöver sträcka ut handen till snabbtelefonen och lämna ett besked, då händer ingenting.

Alla är begåvade

Huset är alltså en specialbyggd scen som kräver speciella egenskaper hos aktörerna, de anställda. De viktigaste egenskaperna är, enligt Hans Larsson, en stark personlighet,hängivenhet för jobbet, ödmjukhet och inställningen att folk omkring dig är begåvade och bör behandlas som dina vänner.

Inför sina vänner kan man göra bort sig, och det är därför Peter Salin och alla andra nyanställda ställer sig upp och sjunger för sina nya arbetskamrater. Det är samtidigt en markering att "nu lämnar du det gamla och träder in i något nytt". Det nya är att du fått ett "andra hem", nämligen Enators hus, och blivit medlem av en familj som känner omsorg och omtanke om dig som människa — allt enligt Hans Larssons filosofi.

En tydlig symbol för "hemkänslan" är att alla anställda har riktiga nycklar till huset, inte plastkort eller en portkod.

Hans Larsson:

— Jag minns känslan när pappa och mamma första gången gav mig nyckeln till hemmet. Vilket förtroende det var! Jag tror den känslan finns hos oss alla och därför har vi nycklar till ytterdörren. Plastkort kan aldrig ge samma känsla.

Med Enators nyckel i fickan går du "hem" till jobbet i ett av de tio bolagen i huset (inget bolag får ha fler än 50 anställda, där går gränsen för familjekänslan) och du har bara en chef, eller pappa, som är VD för bolaget. Det finns ingen annan chef mellan dig och VD. Organisationen är helt platt. Andra företag av Enators storlek har byråkrati och ett halvt dussin chefer för personalen, försäljningen, avdelningen eller sektionen. Enator har avskaffat rubbet. Det får åtminstone en omedelbar effekt.

Svårt att göra karriär

Det är svårt att göra karriär i traditionell mening eftersom det inte finns några titlar att erövra. Bara det kan få ett ungt lejon att vända i dörren.

— Vi hade nyligen en

kille som sökte jobb hos oss, berättar Christian Davidsson, VD för dotterbolaget Mikrotell. Allt stämde ända tills jag fick klart för mig att killen var jävligt intresserad av en chefskarriär. Sorry, sa jag, det du söker efter kan du inte få här, det är varken ditt eller mitt fel utan bara ett faktum.

För den som passerar nålsögat och skriver anställningskontrakt väntar en spännande tid. Det börjar med en vecka på Rhodos och dagliga lektioner i Enators familjefilosofi.

— Man blir verkligen omskakad, det är intensivt umgänge dygnet runt och raka rör hela tiden. Folk sjunger och gör bort sig, men alla känner ändå en stor trygghet, berättar flera anställda.

Nästa händelse är kvartalskonferensen. Då drar hela bolaget i väg, inte till dukade bord och sjöslag på Finlandsfärjan, utan på fjällvandring eller segling.

Problem, kaos och elände — ur detta föds kreativitet. Svårigheter svetsar samman. Du klarar mer än du tror. Och efteråt har ditt självförtroende stärkts. Det är filosofin bakom dessa provningar.

Den största händelsen på företaget är annars de årliga showerna. De tio bolagen tävlar om att sätta upp den bästa scenshowen. Årets tävling ägde rum på Rhodos, Hans Larsson hyrde några plan och flög ner 40 ton ljud- och ljusutrustning och de 500 anställda till ön. Där väntade en överraskning, helt i linje med Hans Larssons filosofi.

I samarbete med Rhodos borgmästare organiserade han de anställda i arbetsbrigader. De plockade citroner, rensade stränderna från skräp, planterade träd, forslade murbruk till ett kloster och dussintals andra saker och tanken bakom detta var återigen att folk lär känna varandra bättre om de gör någonting ihop, så varför inte göra något vettigt ihop? På köpet blev Hans Larsson intervjuad av Grekiska radion.

Firmafest i Albert Hall

När Enator fyllde fem år flög de anställda till London. Men inte bara rätt upp och ner — det är inte Enators stil. Hans Larsson hyrde en Airbus, rev ut hundra stolar och ordnade dans under överresan. I London hade man hyrt Albert Hall och Enators eget storband Enator Hot Heaven stod för musiken. (Det var första gången Albert Hall hyrdes ut till ett privat företag och engelsmännen chansade på hyran: 250 pund, 2 500 kronor!)

Det är ju häftigt. Men alla är inte imponerade av

• Alla ser vad du gör på Enator, eftersom väggarna är av glas. Denna ständiga exponering för andras blickar är jobbig i början, säger många anställda som varit vana vid egna rum på sina gamla jobb. Men glasväggarna har ett effektivt syfte: som datakonsult är du hela tiden iakttagen av företaget som köpt dina tjänster för dyra pengar. Det är alltså fråga om att vänja sig, hårda sig.

dansgolv i luften. Facket, Svenska Industritjänstemannaförbundet, har inte en enda medlem på Enatorbolagen och där talar man sötsurt om "karamellfilosofi". SIF har gett upp alla värvningskampanjer på företaget. På Enator väljer personalen i stället sina egna representanter som förhandlar med ledningen.

Den som vrider blicken från de häftiga övningarna och det charmerande huset till själva arbetet kommer att finna ett annat Enator. Fram tonar bilden

av ett supereffektivt företag med hängivna medarbetare som suddat ut gränsen mellan jobbet och privatlivet, ett hungrigt datakonsultföretag med ambitionen att bli ledande inte bara i Sverige utan i hela Europa.

Det sticker inte Hans Larsson under stol med. Där har han samma ambition som ryske kollegan Suslov hade på 30-talet.

Skilnaden är bara att Hans Larsson vill att folk ska ha roligt under resans gång.

FAKTA

- Enator
- Antal anställda: 500
- Antal arbetsplatser: 11 bolag i Sverige, 7 utomlands.
- Arbetsuppgift: Specialister på att göra datorstyrd program åt företag inom verkstads- och elektronikindustrin, handel, transport- och reseföretag, samt arbetsorganisation.
- Personalomsättning: 1–2 procent (internt 7–8 %).
- Förmåner: Konferens varje kvartal. Många egna arrangemang, föreläsningar, utbildning. Gratis kaffe.
- Karriärmöjlighet: Minimal.
- Morötter: Stor frihet under ansvar, mycket öppen atmosfär, "positiv" anda, generöst med uppskattning.
- Krav: Kreativ personlighet, hängiven jobbet, stort självförtroende, förmåga att anpassa sig till olika grupper — en lagspelare framför ensamvarg, förmåga att kunna ta och ge beröm och kritik.
- Lön: Lägst enligt avtal, de bästa konsulterna tjänar 35 000 kr i månaden.
- Ägare: Hans Larsson och Christer Jakobsson, 47 %, Sparbankernas Aktiefond, Löntagarfonder, Nordbanken och Första Sparbanken samt andra institutioner 30 %.
- Omsättning: 232,6 miljoner.
- Vinst: 37,1 miljoner (före skatt).

Foto: JAN DELDEN

Enatorhuset ur en anställds synvinkel

Enator ett IT-konsultföretag

4 tim anställningsintervju - det gällde att passa in

Enator sökte en personlighet - inte primärt en kompetens

- hängivenhet för jobbet
- ödmjukhet
- kreativ
- anpassningsförmåga till olika grupper
- lagspelare
- ta och ge beröm och kritik
- litet ego men stark självkänsla

Konferens varje kvartal

- segling, fjällvandring
- framträda på scen, sjunga, spela teater
- att göra något tillsammans band samman medarbetarna

Sjunga inför kollegerna - sjunga in sig i gruppen

- blotta sig
- inför vännerna kan man göra bort sig

Enatorfamiljen - ett andra hem

- vänner känner omsorg och omtanke
- vi tar hand om dig

Problem hos kund

- begära hjälp från Enator
- alla kan något ingen kan allt

Öppen atmosfär

- positiv anda
- mycket uppskattning

Göra karriär

- nej
- platt organisation
- bolag med max 50 konsulter. Bolagschefen hade koll på sina konsulter

Affärsfilosofin – Evitakurs

- fun and profit
- frihet under ansvar - Enators affärsidé var viktig
- leverera kvalitet – ge ett mervärde
- kunden i centrum - speaking partner, kundens konkurrenskraft är viktig
- skapa en relation till kunden
- trevliga konsulter

Laga mat hos Lilian med projektgruppen - band ihop projektgruppen

Enator idag: PPS och ledarskap

Enatorhuset skapades med inbyggda problem

- kreativitet och skapande uppstår ur kaos, problem och elände
- inga raka korridorer - labyrinter - bara glasväggar utom ytterväggarna
- glasväggar - alla kan se vad du gör
- öppenhet - vänja sig vid att kunden alltid tittar extra på konsulten
- kontorslandskap - enskilda rum för telefonsamtal och möten
- inga stängda dörrar
- inga namnskyltar eller rumsnummer - leta efter den du söker - skapar nya kontakter, mänskliga möten
- inget lunchrum - man åt vid bardisken eller i pianobaren
- alla fick spela på flygeln
- inga dyra tavlor - målade synvillor på väggar och golv
- VD satt vid receptionen - full kontroll på vad som hände i huset